

Hvorfor allmenngjøring i grønn sektor?

Førsteamanuensis Johan Fredrik Rye
Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

Seminar, Fafo Østforum, 10. juni 2009

Varsel om sosial dumping innen landbruket

Kronikk i Aftenposten Mai 2009, Reidar Almås, Jostein Vik (Norsk senter for bygdeforskning) og Johan Fredrik Rye (NTNU)

Overgangsordningene utløp 1. mai 2009

Fritt frem for å lønne de øst-europeiske sesongarbeiderne under tariff (< 97,50 kroner/timen)

Vår hypotese: Man vil se timelønner ned mot femtilappen innen landbruket

Landbruksnæringen og øst-europeisk arbeidskraft (Vik 2008)

2003: Om lag 18 000 utenlandske arbeidstakere

2009: Opp mot 30 000 arbeidere

I hovedsak sesongarbeid, innhøsting

Anslagsvis 10 prosent av den samlede arbeidsinnsatsen i landbruket

'Etniske nisjer': Hierarkisk og vertikal arbeidsdeling

Landbruksnæringen vs. andre næringer

Politisk styrt næring (statlige overføringer, tollvern, produksjonsstruktur og -volum)

Avhengig av godt *omdømme* i befolkningen

I velgerkorpset

▶ Blant forbrukerne

På RBK-kamp med
Adressabilletten:
1 voksen
+ 1 barn
= 195 kroner

Adressabilletten til hjemmekampen har
kvalitet på billettene, og det
er billigere enn billettene til andre klubber
i samme liga.

OKS TADDEY - Okrasøy 02
Ses erobret

NYHET!

Prisett kr 214000,- inkl.
Veitring mandag 7. u. kl. 10.30-10.30

aktiv

Magasinet 2006 - utvalgte utgaver

Foto: LARS HANALD J. KRISTJANGSEN

1000 jublet for Åge

skut. Åge Aleksandersen, Sambandet og musikerne Mikael Wildhe, Kjetil Cardenal og Bjørn Waag hadde Torvet i sin hule hånd i går kveld. **KulturAdressa side 4 og 5**

Foto: KJELL A. OLSEN

Dramatisk onsertramme

ssot på. Politiet holdt vakt utenfor Nidaros-tårn under opprøret på «Songs across WALLS separation»-livet blant andre den palestinske sangeren Jamil El Sayeh er med. **KulturAdressa side 2 og 3**

Knallvær til over helga
Del 2 side 22

iseth
vertar

Tjener 15 kr timen

Foto: KM NISGAARD

Denne siften. Etter mange, lange, harde arbeidsdager i jordbærthrene på Frosta er 15 år gamle Zilvinas Jakutis fra Litauen grandig lei. – Jeg vil fortelle folk sammen om hvordan det er å jobbe her, sier han.

15 år gamle Zilvinas Jakutis fra Litauen har akkurat fått vite at lønna hans kuttes fra 6,30 til fire kroner per kilo jordbær han plukker. Det betyr at etter 12 timer blodslit i åkeren sitter unggutten igjen med 160 kroner. Han har hatt én fridag siden 1. juli. 15-åringens arbeidsgiver er

fullstendig klar over at betingelsene er i strid med loven. – Plukkerne kan tjene alt fra 6000 til 20 000 kroner for en sommer i åkeren. Men det blir ikke penger hvis du ikke plukker bær, sier Frosta-bonden Ståle Andressen.

Del 1 side 2

På RBK-kamp med
Adressabilletten:
1 voksen
+ 1 barn
= 195 kroner

Adressabillett til hjemmekamper kan
bestilles på telefon 816 33 833
eller kjøpes hos Narvesen. Se også etter
Adressabilletten på www.adressa.no

Adresseavisen

21. juli 2006 Uke 29 Nr. 165 240. årgang **FREDAG** Løssalg kr. 12,00. Utenfor Trøndelag kr. 15,00

www.adressa.no

Lademoen – Innhøvedsvæien 8
Sentrum nær 2-rome hjemleilighet

NYHET!

Prisant kr 1150000,- + omk.
Vesting mand. 24.7. kl. 17.00-18.00

aktiv
REKREASJONS
Hjelper Odd Olav Berg – Mobil 070 50225

en i den beste bygda

une har en finger med i det meste.
å er det Storås som gjelder.

KulturAdressa side 6 og 7

Kos og kaos på tv-skjermen

Klaus Joacim Sonstad skal snakke
humoristisk til voksne om barn på tv.

KulturAdressa side 2 og 3

Olavssteinen på vei hjem

Riksantikvaren skal avgjøre om Olav den helliges
stein igjen skal få plass i Stiklestad kirke.

KulturAdressa side 2 og 3 Kronikk del 2 side 12

TIK vil ikke pakke sammen

Trondheim Ishockeyklubb får
lisens for neste sesong,
sier Tommy Iversen. Men han
av ildsjelene nekter å gi opp
for nytt liv i klubben.

Del 3 side 23

Hjemmebane t hjemmefra

Foto: MARIANN DYBDAHL

er. Når Yssouf Kone og
sack Traore ikke bolttrer seg på
matta, sitter de hjemme i sin
het og sprengfyrrer. – Det er
og vi savner mødrene våre.
s vi, sier kameratene fra
ysten.

Del 3 side 23

■ Dårlig hygiene i åkeren

■ Måtte kaste 1,5 tonn jordbær

Plukkere manglet toalett- papir og såpe

70 jordbærplukkere i åkeren
hos Ståle Anderssen og
Svein Kvarme på Frosta

Omkom i fiskebåt

En mann i 60-års-
alderen fra Fosen
omkom under garn-
fiske etter breiflabb på
Frohavet i går etter-
middag. Mannen, som
var yrkesfisker, kom i
klem mellom garn-
spillet og et tau.

Del 1 side 3

Vil granske sykehus- nedleggelse

Helse- og omsorgs-
departementet vil gå
gjennom alle doku-
menter som angår
nedleggelsen av Røros
sykehus. Også spørs-
mål omkring inhabili-
tet i saksbehandlingen
vil bli undersøkt.
Granskingen kan føre
til at vedtaket blir vur-
dert på nytt.

Del 1 side 5

Dette tjener VM-STJERNENE

ØKONOMISK

NR. 9 33. ÅRGANG
18. MAI 2006 KR. 64,-

RAPPORT

Korrupsjonen blomstrer

Børsekspert med superavkastning

TTS en moskito i India

It-bransjen: En av fire jobber forsvinner

Polakkene overtar norsk landbruk

Om få år er norske bønder i mindretall på norske gårder.

Landbruksnæringen vs. andre næringer (forts.)

Basert på familiearbeidskraft, lite lønnet arbeidskraft

Låg inntjeningsevne (estimert godtgjørelse for gårdbrukerens nedlagte timesverk = minstetariff)

Lav organiseringsgrad, spesielt blant utenlandsk arbeidskraft.

Også relativt få medlemmer i Landbrukets Arbeidsgiverforening

Hva mener partene om allmenngjøring?

Utgangspunktet er en prinsipiell skepsis til statlig inngripen i lønnsfastsettelsen, men alle ønsker at tariffbestemmelsene skal følges

Landbrukets Arbeidsgiverforening positiv til tiltak som sikrer en lønnspraksis som følger tariffavtalens bestemmelser, trolig også allmenngjøring

Men – kan dette behovet for allmenngjøring *dokumenteres*?

1: Ingen tvil om at det forekommer mange tilfeller som alle parter vurderer som uholdbare

2: Men er dette unntakene eller regelen?

Vanskelig å kartlegge de faktiske lønnspraksisene på gårdsbrukene

Stikkord: Doble kontrakter, akkord vs. timelønn, ulike praksiser for skattetrekk, godtgjørelse for bolig, feriepenger, ulike tillegg

Men: Mange strukturelle forhold peker mot lønnspraksiser som er dårligere enn forutsatt i avtaler og annet regelverk

Lav lønnsomhet i næringen

► Marginalisert arbeidskraft, uten forutsetninger for å delta i reelle lønnsforhandlinger

- Korte arbeidsforhold
- Språklige barrierer
- Svak kollektiv organisering

► Få sanksjonsmuligheter fra myndighetsorganer

'Cowboyene' og 'de seriøse'

'De seriøse'

Økonomisk presset – lav inntjening, små marginer

Alternativet til 'kostnadseffektiv drift' er nedlegging av driften

Konkurransesvridning: For en gårdbruker med 50 øst-europeere som arbeider 60 t/uka i 4 sommeruker utgjør 10 kroner i lønnsforskjell hele 120 000 kroner

Arbeidstakerne fra Øst-Europa er fornøyde, selv om lønna er lavere enn tariffen

Svak statlig kontroll, tross Arbeidstilsynets tilsyn

Statlig regulering som normativt virkemiddel

Overgangsreglene (og en eventuell allmenngjøring) har først og fremst fungert som en virkningsfull normativ referanseramme for gårdbrukerne

Man forsøker å følge lovverket, så langt man synes at man 'kan' ut fra økonomiske rammebetingelser

Nå blir det mulig å drive lovlig med timelønner godt under tariff – mange vil føle seg 'tvunget' til å gjøre det

Hva skjer sommeren 2009?

Økt tilbud på øst-europeisk arbeidskraft

- ▶ Finanskrisen fører trolig til at flere øst-europere søker seg vestover
- ▶ Arbeidsløse øst-europeere som tidligere arbeidet i andre sektorer i Norge, søker seg over til landbruket

Arbeidsgivers marked: Flere arbeidstakere som er villige til å akseptere lavere lønn

Resultatet: 'Cowboyene' får større spillerom, og også flere av 'de seriøse' gårdbrukerne vil tilby lønninger som ligger under tariff

Konsekvenser på lenger sikt

1. 'Sosial dumping' av utenlandsk arbeidskraft
2. Fortsatt 'etnifisering' av landbruket – mindre attraktivt for norsk arbeidskraft
3. Svekket omdømme for landbruksnæringen

Tap – tap-situasjon

Allmenngjøring tar tid: Fare for etablering av nye praksiser, som også vil overleve en eventuell senere allmenngjøring?